

100 РОКІВ ТОМУ ДЕЯКІ ФАКТИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ

Теперішня війна на Сході України щодня приносить нам гіркі новини. Ми чуємо про страшні звірства та насилля. Пережила такі часи й наша зарічненська земля сто років тому.

Якою вона була, та війна, розповідають архівні матеріали.

12 листопада 1915 року в селі Муравин, за дорученням керівника Пінського повітового дворянства С. І. Папа-Афанасопуло, членом Пінського комітету допомоги населенню районів, звільнених від ворога, Ф. О. Володько проводилося опитування місцевого населення.

Із протоколу допиту селянина Михайла Васильовича Татуса, жителя села Кутин, Морочанської волості (40 років): «27 вересня 1915 року село Кутин зайняли німці. Вони зігнали в одне місце всіх чоловіків, зняли з них чоботи та кожухи й відправили до церкви. А звідти, 28 вересня, погнали рити окопи. П'ятдесятирічний селянин Адам Євдокимович Демчук відмовився виконувати їхній наказ. Він сказав: «Я рити окопи не буду». Почувши це, німці довго над ним знущалися, погрожували його вбити, але Демчук свого рішення не змінив, він повторював: «Що хочете зі мною робити, а окопів рити я не буду». Після цих слів він був розстріляний розривною кулею. Про це свідчили невеликий отвір на спині й великий розрив на грудях убитого. Німці хотіли тут же закопати труп, але його дружина попросила дозволу занести тіло на кладовище».

Про перебування німців у Кутині донині свідчить німецький дот на краю села.

У той день було опитано жителів села Калець Дзіковицького Михайла Адамовича (42 роки) та його сина Гната (16 років). Раніше вони проживали в селі

**Обличчя
війни
однакове -
як 100
років тому,
так і нині.**

ніше вони проживали в селі Стайки, що поблизу Комор. Ось їхні свідчення: «Зайнявши село Стайки, німці 13 вересня 1915 року зібрали всіх чоловіків, закрили їх у сараї. Перед тим забрали у них чоботи й теплий одяг. На другий день погнали усіх жителів села у невідомому напрямку, а худобу, коней та все майно їхнє забрали. Наш сусід Іван Федорович Дзіковицький просив німців залишити йому коня, щоб відвезти повозкою туди, куди скажуть німці, малих дітей. Але німецькі солдати почали бити його палицями й прикладами рушниць, а потім убили з рушниць. Тіло Івана Дзіковицького було залишене на місці вбивства й пролежало там 8 днів, доки Марія Невядомська не відігнала від нього собак. Жінка вирила могилу й похоронила вбитого».

Довго думала над питанням: чи публікувати для загального ознайомлення страшні свідчення жителя села Залізниця? І вирішила: вартує, адже ми маємо пам'ятати жорстокі сторінки нашої історії. Прибув для дачі свідчення в Муравин житель Кухітськовільської волості Черевко Микола Михайлович (35 років). Під час війни він перебував на службі у розвідувальному загоні 4 кінного корпусу.

Свідчення Миколи Черевка: «12 вересня 1915 року німці зайняли Залізницю. Розмістившись по селах, вони почали гвалтувати жінок та дорослих дівчат. Мою сім'ю перегнали до сусіда Хоми Довжика. Чотирнадцятирічну дочку Єфросинію згвалтували, а жінку Марію, яка обороняла дочку, один маляр прогнав штиком, розрізавши їй усе обличчя. Від Хоми Довжика мадяри перейшли до Йосипа Бренчука, де згвалтували його 10-річну дочку. Вона померла в момент насильства. Потім була згвалтована 15-річна Феодосія Черевко. Від сусідів дізнався, що згодом дівчата повмирали після насилля». Із рукописного бланку: «Усіх жителів села й дружину Марію мадяри погнали у невідомому напрямку. Хому Довжика, який допомагав обороняти від насилля дівчат, німці мучили, і він помер дорогою до Любешова. А Микола Черевко попросився на службу до розвідувального загону, де перебуває й зараз».

Обличчя війни однакове - як 100 років тому, так і нині.

Валентина Тумаш, краєзнавець